

BESLUT

2015-04-27

Dnr: 15/00320

SAKEN

Smålandsnytt, SVT1, 2015-01-30, kl. 7.10, 7.40, 8.40 och 9.10, inslag om en informationsaffisch på ett sjukhus; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen fälls. Granskningsnämnden anser att de strider mot kravet på saklighet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGEN

Inslagen handlade om en informationsaffisch från Elöverkänsligas Förening som hängde på ett sjukhus i Växjö.

Smålandsnytt den 30 januari 2015 kl. 7.10

I påannonseringen av inslaget sa nyhetspresentatören följande.

I en av korridorerna på sjukhuset i Växjö så kan olika handikapporganisationer skylta med information och budskap. En av organisationerna som utnyttjar det här är Elöverkänsligas Förening, trots att det här strider mot Region Kronobergs egna riktlinjer.

Samtidigt som nyhetsuppläsaren sa detta visades följande text i bild.

Elöverkänslighet. Information strider mot riktlinjer.

I reportaget som följde visades bland annat bilder på den affisch som uppmärksammades i inslaget. I reportaget sades följande.

(Reporter) – Här i sjukhuskorridoren utanför biblioteket och caféet i Växjö har olika handikapporganisationer från Kronoberg satt upp informationsaffischer. En av dem är Elöverkänsligas Förening som bland annat påstår att mikrovågor tränger in i vår kropp och påverkar oss oavsett vad vi tycker om trådlös teknik. (Bibliotekschef) – Ja, vi har inte resonerat så mycket om det. Det har ju kommit upp nu i media så jag har faktiskt

funderat under den här veckan lite granna på just den affischen där ute. (Reporter) – *Smålandsnytt* har tidigare berättat om hur elöverkänslighet enligt forskningen inte beror på strålning och om de elsanerade rummen som finns på olika småländska sjukhus. Och i region Kronobergs riktlinjer går att läsa att det är otillåtet att sätta upp information som "upplyser om metoder och preparat som är oförenliga med vetenskap och beprövad erfarenhet". (Kommunikationsdirektör region Kronoberg) – Den är lite väl detaljerad i fråga om... alltså det borde ju mera vara en kontakt... de andra liknar ju mera liksom... det står deras föreningsnamn och så är det kontakter. Så det tycker jag att man behöver se över och lägga till i riktlinjerna vad det egentligen är för budskap man ger. (Reporter) – Och vad som kommer att hända med affischen återstår att se. (Bibliotekschef) – Ehh, det får ju vi ta ställning till nu när det här har kommit upp och jag tycker att det är en jätteintressant fråga detta och bra att den har kommit upp.

Smålandsnytt den 30 januari 2015 kl. 7.40

Inslaget i *Smålandsnytt* kl. 7.40 hade i huvudsak en likalydande påannonsering. Texten som visades i bild under påannonseringen och det efterföljande reportaget hade samma utformning som i inslaget kl. 7.10.

Smålandsnytt den 30 januari 2015 kl. 8.40 och 9.10

I påannonseringen av inslagen sa nyhetspresentatören följande.

I en av korridorerna på sjukhuset i Växjö så kan olika handikapporganisationer skylta med information och budskap. En av organisationerna som utnyttjar det här är Elöverkänsligas Förening, samtidigt som Region Kronobergs riktlinjer säger att information i lokalerna ska ha vetenskaplig förankring.

Samtidigt som nyhetsuppläsaren sa detta visades följande text i bild.

Elöverkänslighet. Tveksamhet kring sjukhusinfo.

Det efterföljande reportaget hade samma utformning som i de tidigare inslagen.

ANMÄLAN

Inslagen har anmälts av Elöverkänsligas Riksförbund. De anser att inslagen är partiska och osakliga och anför i huvudsak följande.

- Elöverkänsligas Förening fick inte möjlighet att bemöta kritiken som riktades mot dem i inslaget.
- Inslagen var ensidiga. Det finns forskare och läkare som anser att det finns ett samband mellan de symptom som de elöverkänsliga uppvisar och elektromagnetisk strålning. Sveriges Television (SVT) har en skyldighet att synliggöra båda sidor.
- Att mikrovågor tränger in i våra kroppar är vetenskapligt etablerat sedan 100 år tillbaka. Den vetenskapliga kontroversen handlar inte om mikrovågor kan tränga in i kroppen och ha en påverkan utan om det kan medföra allvarliga konsekvenser för människors hälsa eller inte. Det framställs felaktigt i

inslaget som citatet ”mikrovågor tränger in i vår kropp och påverkar oss” strider mot vetenskap och beprövad erfarenhet.

- *Smålandsnytt* påstod att ”elöverkänslighet enligt forskning inte beror på strålning”. Med vetenskapliga metoder går det enbart att visa positiva samband. Avsaknaden av ett positivt samband är inte ett bevis för det motsatta. Det går inte att bevisa att något inte finns.
- Det insinuerades att informationen på affischen skulle vara otillåten enligt Region Kronobergs riktlinjer. Man underlåter dock att nämna de ”metoder eller ”preparat” som i så fall skulle bryta mot riktlinjerna. Informationsaffischen nämner inte några metoder eller preparat.
- Det påstods i påannonseringen att informationen i lokalerna ska ha en vetenskaplig förankring. Detta stämmer inte. Däremot får inte information om ”metoder och preparat” vara oförenliga med vetenskap och beprövad erfarenhet.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför bland annat följande.

Under dagarna 20–22 januari 2015 sände och publicerade *Smålandsnytt* en serie tv-inslag och webbartiklar som speglade och granskade på vilka grunder som statsbidrag utbetalas till handikapporganisationer och hur särskilda rum på sjukhusen anpassas till personer som säger sig lida av elöverkänslighet. Det nu anmälda inslaget i *Smålandsnytt*s morgonsändningar den 30 januari 2015 är en uppföljning till den serien och ska ses mot bakgrund av den tidigare mycket omfattande beskrivningen av problematiken kring elöverkänslighet och elsanering.

Utgångspunkten för inslaget i fråga var den praktiska och principiella hanteringen av regler och riktlinjer för affischering på sjukhusen inom Region Kronoberg. Det här specifika exemplet gällde en affisch från Elöverkänsligas Förening på sjukhuset i Växjö.

Frågeställningen i inslaget var om affischens innehåll överensstämmer med sjukhusets riktlinjer. Kritiken riktade sig enbart mot Region Kronoberg, som i inslaget fick möjlighet att klart och tydligt komma till tals i frågan. Elöverkänsligas Förening kan i detta sammanhang inte anses ha varit ”en klart utpekad part som utsätts för kritik och ska få möjlighet att bemöta kritiken”. Däremot redovisades som bakgrundsinformation i inslaget vad föreningen ansåg i den centrala frågan om mikrovågors påverkan på kroppen, vilket framgick av affischen.

Under granskningen av sjukhusens riktlinjer för affischer har *Smålandsnytt* tagit del av länkar på nätet som sägs leda till legitim forskning om att de symptom elöverkänsliga uppvisar beror på strålning. Ingen av dessa länkar leder till någon evidensbaserad forskning som har stöd hos myndigheter, så som Folkhälso-myndigheten, Socialstyrelsen och Världshälsoorganisationen (WHO).

Reportern sa i inslaget att ”...en av dem är Elöverkänsligas Förening som bland annat påstår att mikrovågor tränger in i vår kropp och påverkar oss oavsett vad vi tycker om trådlös teknik”. Reportern ifrågasatte eller motsa inte detta. I inslaget redovisades bara vad som stod på affischen och i sjukhusets riktlinjer. Frågan till sjukhusledningen var om detta överensstämde med policyn eller inte.

För att ytterligare förtydliga informationen i inslaget omformulerades speaker-texten till kvällssändningarna samma dag. I de senare sändningarna, samt i inslaget som ligger på *Smålandsnytt*s webbsida, finns följande formulering. ”*Smålandsnytt* har tidigare berättat om hur symptomen som elöverkänsliga får enligt forskningen inte beror på strålningen...”.

I inslaget sades att ”Det går att läsa i Region Kronobergs riktlinjer att det är otillåtet att sätta upp information som upplyser om metoder och preparat som är oförenliga med vetenskap och beprövad erfarenhet.” Reportern läste, ordagrant med stöd av en text i bild, upp vad som stod. Ingenting annat sades eller insinuerades.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar inledningsvis att utgångspunkten i de aktuella inslagen var de regler och riktlinjer som gällde för affischering på sjukhusen inom Region Kronoberg. Enligt nämndens mening riktades ingen kritik mot Elöverkänsligas Förening i inslagen som krävde ett bemötande. Det förhållandet att ingen forskare eller läkare medverkade i inslagen och redogjorde för eventuella samband mellan symptom som elöverkänsliga uppvisar och elektromagnetisk strålning strider enligt nämnden inte mot kravet på opartiskhet.

I påannonseringen och i den text som visades i bild i inslagen klockan 7.10 och 7.40 påstods att den aktuella informationen strider mot Region Kronobergs riktlinjer. SVT har inte visat någon grund för detta påstående. I de efterföljande inslagen påstods visserligen inte uttryckligen att informationen stred mot riktlinjerna, men utgångspunkten för dessa inslag var enligt nämndens uppfattning likaså att affischen innehöll information som upplyste om ”metoder och preparat” som är oförenliga med vetenskap och beprövad erfarenhet. Elöverkänsligas Riksförbund har i sin anmälan uppgett att affischen inte innehöll någon information om metoder och preparat. SVT har i sitt yttrande inte motsagt detta. Mot denna bakgrund anser nämnden att samtliga granskade inslag strider mot kravet på saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Nämnden anser dock inte att anmälarens övriga invändningar mot inslagen medför någon överträdelse av kravet på saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Leif Hedman, Jan Holmberg och Nedjma Chaouche efter föredragning av Tarek Touma.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Tarek Touma